

Nr 70.

Av herr **Björck, Wilhelm**, om ökat anslag till understöd åt folkbiblioteksväsendet.

I statsverkspropositionens åttonde huvudtitel föreslås, under punkt 233 (sid. 570), att hittills utgående anslag till arvoden till en andre bibliotekskonsulent samt till biträden hos bibliotekskonsulenterna jämte vikariatersättningar, som för innevarande budgetår utgår med 23,000 kronor och för nästa budgetår med hänsyn till vissa uppflyttningar i löneklass föreslagits förhöjt med 1,000 kronor till 24,000 kronor, måtte reduceras till 18,000 kronor. Anslaget skulle rubriceras som »arvoden till extra personal inom skolöverstyrelsen».

Vid bedömandet av möjligheterna till den sålunda ifrågasatta anslagsreduktionen bör hänsyn tagas till följande omständigheter.

Så sent som vid 1929 års riksdag var frågan om arbetskrafterna för ifrågavarande ändamål föremål för riksdagens prövning. Skolöverstyrelsen föreslog då anställandet av två nya befattningshavare. I kungl. propositionen nr 141 upptogs överstyrelsens förslag, varvid Kungl. Maj:t efter en utförlig motivering uttalade, att ingen tvekan rådde om att anställandet av ytterligare arbetskraft vore oavvisligen av behovet påkallat (sid. 102—103). Riksdagen beslöt också i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Under de fyra år, som sedan dess förflutit, har folkbiblioteksverksamhetens omfattning starkt stegrats. Erfarenheten har också givit vid handen, att arbetskraften är tilltagen i knappaste laget, och behandlingen av biblioteksansökningarna har, fastän olika åtgärder vidtagits för forcering av ärendenas handläggning samt för granskningsprocedurens förenkling, tagit avsevärd tid. Sålunda ha ansökningarna om statsunderstöd till kommunala och med dem likställda folkbibliotek, vilka ingivits före den 15 februari, först i slutet av året kunnat beviljas, och anslagen till riksförbund för bedrivande av biblioteksverksamhet i samband med studiecirkelarbete, som ingivas före den 1 maj, ha delvis beviljats i början av året därpå men till en del först inemot mitten av året.

Den vid föregående års riksdag beslutade nedsättningen av biblioteksanslagen med 20 procent samt den i innevarande års statsverksproposition föreslagna ytterligare reduceringen för flertalet bibliotek med 20 procent därutöver medför ingen minskning av behovet av arbetskrafter, då gransk-

ningen av ansökningshandlingarna tar lika lång tid i anspråk, om statsunderstödet till det särskilda biblioteket utgår med reducerat belopp. En minskning av arbetskrafterna utan vidtagande av andra åtgärder skulle därför få till nödvändig konsekvens en stark försening av anslagsbeviljningen till biblioteken, vilket givetvis skulle bli till allra största men för folkbiblioteksverksamheten i dess helhet.

Enda möjligheten till en reducering av arbetskrafterna skulle därför vara, om samtidigt någon av de arbetsuppgifter, som för närvarande åligga skolöverstyrelsen och dess bibliotekskonsulenter, kunde bortfalla. En undersökning av möjligheterna till sådana åtgärder ger till resultat, att på de flesta punkter även en temporär omläggning måste anses utesluten utan antingen ett eftersättande av den nödvändiga kontrollen eller en genomgripande rubbning av de grunder för statsunderstödens utgående, som så nyligen av riksdagen beslutats och som visat sig väl lämpade att främja biblioteksverksamheten i vårt land.

En möjlighet till en begränsning av arbetsuppgifterna genom en omläggning på en särskild punkt utan rubbning av organisationen i övrigt torde dock kunna vinnas, därest det skulle avses lämpligt att åtminstone för tillfället suspendera den föreskrift, som gäller i fråga om flertalet bibliotek, att statsunderstödet utgår i form av bundna böcker valda ur av skolöverstyrelsen utgivna kataloger. Syftet med denna föreskrift, som går tillbaka på 1912 års reglering av statens understödande av folkbiblioteken, angavs av vederbörande departementschef i kungl. propositionen vid 1912 års riksdag och var att skapa en garanti beträffande bokbeståndets kvalitet.

1929 års riksdag beslöt att bibehålla denna form för anslagens utgående för de mindre biblioteken (se kungl. propositionen 1929 nr 141 sid. 81), under det att statsunderstöden skulle utgå kontant till de större bibliotek, vilka hade bibliotekarie, vars kompetens prövats av skolöverstyrelsen. Även då anfördes som skäl till statsunderstödens utgående i form av böcker hänsynen till behovet av en garanti för bokbeståndets kvalitet. Skäl kunna givetvis anföras för att en dylik förhandskontroll av bibliotekens bokinköp med därav följande konsekvenser i fråga om granskning dels av rekvisitionslistor, dels av räkningar nu kan anses vara mindre oundgänglig än tidigare. Framför allt hava biblioteken nu så vant sig vid att använda de av skolöverstyrelsen utgivna katalogerna som hjälpmedel — för övrigt i största utsträckning även vid valet av böcker, vilka inköpas för egna medel — att man torde ha att räkna med sannolikheten av att så i regel skulle ske även om skyldigheten i denna riktning skulle bortfalla. Det bör också påpekas, att även om statsunderstöden skulle utbetalas kontant och alltså förhandsgranskningen i fråga om de böcker, som skulle utgå i statsunderstöd, skulle bortfalla, all kontroll av bokinköpen ej därmed skulle försvinna. Det bör nämligen påpekas, att biblioteken i samband med ingivandet av statsbidragsansökan äro skyldiga att lämna förteckning på under senaste år

inköpta böcker. I författningen ingår också föreskrift att skolöverstyrelsen må till bibliotek, vars bokbestånd överstyrelsen ej finner i stort sett vara av tillfredsställande beskaffenhet ur moralisk eller konstnärlig synpunkt, bevilja understöd allenast under förbehåll att biblioteket ställer sig till efter rättelse de anvisningar om bokbeståndet, som lämnas av skolöverstyrelsen. Därjämte gäller en bestämmelse om skyldighet för biblioteken att överhuvud underkasta sig den kontroll och de villkor, som skolöverstyrelsen kan finna nödiga och lämpliga.

Trots de betänkligheter, som måste möta en omläggning på denna punkt av de år 1929 beslutade villkoren för statsunderstödens utgående, torde av ovan angivna skäl och med hänsyn till den stora vikten att nu vinna en reduktion av anslaget till arbetskrafter här angivna möjlighet till besparing i innevarande situation ej böra skjutas åt sidan. Man torde alltså tills vidare kunna försvara ett suspenderande av föreskriften om statsunderstödens utgående i vissa fall i form av böcker.

För det granskningsarbete, som är en följd av här ifrågavarande föreskrifter, åtgår en arbetskraft, nämligen en kansliskrivare — den som anställts hos överstyrelsen med stöd av det kungl. brev, som bemyndigar överstyrelsen att för ändamålet anställa en extra kansliskrivare så länge som intet statsunderstöd utgår till bokförmedlingsanstalt. Genom en omläggning av här antydd natur skulle man därför kunna räkna med en årlig besparing om cirka 3,000 kronor.

Någon ytterligare reducering av arbetskrafter kan av ovan angivna skäl ej ske utan de allvarligaste förseningar av handläggningen av ansökningshandlingar och andra ärenden.

Besparingen på personalkontot i jämförelse med vad av skolöverstyrelsen föreslagits skulle alltså enligt här framlagda plan bliva 3,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 6,000 kronor.

Med stöd av vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta att uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet med 788,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i statsverkspropositionen angivits, och med de jämkningar, som ovan föreslagits, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela.

Stockholm den 21 januari 1933.

Wilhelm Björck.

